

SILVO KAASALAINEN

SOTEN SALDO?

Uudistuksen plussat ja miinukset ●

**SOTEN
SALDO?**

SILVO KAASALAINEN

SOTEN SALDO?

Uudistuksen plussat ja miinukset •

© 2023 Silvo Kaasalainen

Kansi: Kiira Koivunen, Mene Creative Oy

Taitto: Tuomas Korolainen, Mene Creative Oy

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-31-8616-3

E-kirja: www.bod.fi

SISÄLLYS

LUKIJALLE	7
SOTEN LÄHTÖKOHDAT	11
Hyvinvointi, rahoittajat ja toteuttajat	11
Tehokkuus, tasa-arvo ja demokratia	16
Kansan tahdosta toiminnaksi	24
Tietojärjestelmät tukena ja tukkeena	28
Vaikuttavuudella rahat riittämään	33
KUNTIEN KOHTALO	37
Yhteisö vai palvelujen tuottaja	37
Tarkastuksella tuloksia	41
Perustuslain tulkinta ja tarkoitus	43
ISOJEN KAUPUNKIEN VASTARINTALIIKE	53
Vihreiden siunaama kokoomuspormestari	53
Isot kaupungit vastaan valtio	55
UUSMAALAISTEN ERITYISKOHTELU	63
Kokoomusjohtajien yhteinen sävel	63
Uudenmaan vaihtoehdot	66
MIELIKUVAMARKKINOINNIN VOIMA	69
Äänestäjän oma vastuu	69
Muutosvastarinta vaaliaseena	71
Opposition täyslaidallinen	75
RIITTÄVÄN HYVÄ SOTE	87
HYVINVOINTIALUEET	99
LÄHTEITÄ JA TAUSTAKIRJALLISUUTTA	100
LYHENTEITÄ	103

LUKIJALLE

Aikaisemmin sairaanhoitajana palvellut Kaisa Riihinen kuvaa omia potilaskokemuksiaan terveydenhuollosta artikkelissa ”Suomen terveydenhuolto on rikki – Onneni on, että olen riittävän sairas kuuluakseni suurimmaksi osaksi erikoissairaanhoidon.” (AL 8.11.2022.) Teksti leikkaa terävän kuvan sote-uudistusta edeltäneestä tilanteesta, jossa kuntien säästökohteeksi oli joutunut ennalta ehkäisevä toiminta. Sen puute työnsi vakavasti sairastuneita kansalaisia sairaaloihin, jotka oman päätöksentekonsa turvin hoitavat potilaita lääkäreiden diagnoosin eikä poliitikkojen päätösten mukaan.

Nyt myös sairaalat ovat tukkeutuneet. Perimmäinen syy ei kuitenkaan ole kuntien, vaan valtion, joka 1957 siirsi koko keskussairaalaverkoston kuntien hallintaan ja on ylläpitänyt tätä järjestelmää, jossa kuntayhtymät ovat kattaneet kulunsa yksinkertaisesti laskuttamalla ne kunnilta.

Vuosi 1957 olisi ollut oikea paikka ainakin sairaaloita koskevalle sote-uudistukselle, sillä perustuslain mukaan asukkaiden itsehallintoa tulisi soveltaa myös kuntia laajemmilla hallintoalueilla. Sairaanhoitopiiri oli selvästi erillinen hallintoalue, sillä sen ylimmällä päätöksentekijällä oli laissa säädetty oma päätösvalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus poistaa kuitenkin terveydenhuollon kahtiajaon. Nyt kannattaa siis satsata ennaltaehkäiseviin ja peruspalveluihin. ”Sote tulee, siitä toivon parasta, mutta valitettavasti pelkään pahinta”, Kaisa Riihinen kertoo tuntemuksistaan.

Tämä kirja täydentää teostani *Sote hallinnon himmeleissä – Demokratian ja sote-uudistuksen vaikea liitto* (Into 2019), jonka julkaisuaikaan ei ollut mahdollista kuvata sote-prosessin loppuvaiheita. Pyrin tässä näyttämään, miten sote-uudistuksen lopputulokseen päädyttiin.

Kirjan kaksi ensimmäistä lukua kuvaavat uudistuksen sisällöllisiä ja rakenteellisia ratkaisuja. Yhdistämällä sosiaali- ja terveystoimi yhden johdon alaisuuteen saatiin aikaan edellytykset resurssien tehokkaammalle käytölle. Organisaatorakenteen suhteen olennaisimman ratkaisun teki 17 kansanedustajaa, jotka muodostavat perustuslakivaliokunnan. Kunnat ja hyvinvointialueet pidetään erillään. Siitä seuraa, että kansalaisten verovaaroista taistelevat nyt 18 vallanhaltijan sijasta 315 vallanhaltijaa.

Sote-uudistus, maan suurin hallintouudistus, on pitkän poliittisen prosessin tulos. Toivottavasti kirjan alkuosa luo edellytykset ymmärtää keskeisissä luvuissa käsitellyjä vuosia kestänyttä kiivasta vastarintaa ja puolueiden poliittista peliä. Esitettyjen väitteiden analyysissä joudun lukijan harmiksi toistamaan eri luvuissa joitakin perusasioita.

Kirjan viimeinen luku sisältää yhteenvedon uudistuksella saavutetuista hyödyistä ja niistä esteistä, joita sen toteuttajat joutuvat vieläkin ylittämään.

Omistan kirjani jo ennen syntymääni kuolleelle isoisälleni Tuomas Kaasalaiselle (Kauru Tuomas), jonka geeneistä on isäni Arvin kautta lähtöisin vahva kiinnostukseni paikallisdemokratiaan. Tuomas oli Vpl. Pyhäjärven kunnanvaltuutettu ja herastuomari. Mummoni eli vain kaksi viikkoa miehensä jälkeen ja kuoli tätieni kertoman mukaan ikävään. Äijäni täytyi olla hyvä ihminen.

Isoisäni aikana asukkaiden ja heidän edustajiensa välit olivat henkilökohtaisia ja aitoja. Tekemällä ihmisille hyvää sai palkkioksi kansalaisten kiittolisuuden ja ääniä vaaleissa. Nykyaikana menestyy useimmiten tekemällä hyvää puolueelle, jolta saa palkkioksi lisää valtaa ja myöhemmin palkkioviran. Puolueen hyväksi tehdyn työn onnistuminen on niitä harvoja asioita, joi-

hin on olemassa toimiva mittari, äänten määrä vaaleissa. Nyt suositaan manipulaattoreita, joilta onnistuvat Donald Trumpin käyttämät keinot: toisten lyttäminen, harhaan johtaminen ja suoranainen valehtelu. Valehtelusta ei ole myöskään säädetty mitään rangaistusta. Asukkaiden palveluja korjataan, jos korjaamatta jättäminen tuottaisi vaalitappion.

Merkittävä osa kirjan sisällöstä käsittelee Petteri Orpon (kok.) vaalipuheessa ja opposition välikysymyksessä esitettyjä harhaan johtavia väitteitä, joista silloinen kansanedustaja, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin eläköitynyt toimitusjohtaja Aki Lindén (sd.) totesi tuoreeltaan vääräksi 45.

Viimeistään tässä vaiheessa lukija saattaa kysyä, enkö sitten itse saa mielipiteitäni poliittisesta lähteestä, olenhan ollut useissa kunnallisissa luottamustehtävissä. Sidokset pyrkivät aina ohjaamaan omaa ajattelua, siksi en tällä hetkellä ole minkään puolueen jäsen. Erityisesti paikallisdemokratia kiehtoo kuitenkin minua jo veren perintönä. Siksi olen opiskellut kunnallishallintoa, kunnallistaloutta ja julkisoikeutta aina tohtorin tutkintoon asti – ja hieman ylikin.

Kiitoksena Suomen Tietokirjailijat ry:ltä saamastani apuraha-tarjoan tämän kirjan edullisesti sekä nettikirjana että painettuna. Suuret kiitokset BoD-kustantamolle nopeasta toiminnasta. Kunnon keuhut ansaitsee myös Mene Creative Oy kannesta ja taitosta. Lämmin kiitos vaimolleni kirjailija Tuula Korolaiselle kielentarkastuksesta sekä hyödyllisistä kommentteista ja ehdotuksista. Hän on kokenut hallintotekstien editori, sillä tuotosteni lukeminen on alkanut jo kauan sitten Tampereen yliopistolla.

Vantaalla 1.1.2023

Silvo Kaasalainen

978-952-318-616-3

KL 35

SOTEN SALDO?

Uudistuksen plussat ja miinukset ●

Vuoden 2023 alusta suomalaisten sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät kunnilta hyvinvointialueille. Tämä maan suurin hallinnollinen uudistus oli pitkän poliittisen prosessin tulos. Mutta miten uuteen sote-malliin päädyttiin? Miten uudistuksessa käy palveluiden saatavuudelle, tehokkuudelle ja tasa-arvolle? Millaiseksi muodostuu kuntien, hyvinvointi-alueiden ja valtion suhde?

Soten saldo? kuvaa uudistuksen sisällöllisiä ja rakenteellisia ratkaisuja sekä vuosia kestänyttä vastarintaa, joka viime vaiheissa kiihtyi poliittiseksi valtapeliksi. Kirjan loppuluku sisältää yhteenvedon uudistuksella saavutetuista hyödyistä ja niistä esteistä, joiden kanssa sen toimeenpanijat joutuvat vielä kamppailemaan.

Kuva: Heikki Tuuli

Silvo Kaasalainen on hallintotieteiden tohtori ja kunnallispolitiikan dosentti, jolla on myös laaja käytännön kokemus alan kouluttajana ja kunnallishallinnon eri organisaatioiden viroissa. Hän on aiemmassa kirjassaan *Sote hallinnon himmeleissä* (Into 2019) käsitellyt sote-uudistusta demokratian ja toiminnan tehokkuuden näkökulmista.

www.silvokaasalainen.fi